

Dictionar

Acropolă (din limba greacă: *akros* = „ridicat” și *polis* = „oraș”) = zonă întărită a unui polis, de cele mai multe ori aflându-se pe o colină greu accesibilă.

Acupunctură = metodă terapeutică bazată pe înțeparea pielii, în anumite puncte ale corpului, cu ace foarte fine.

Agora = piața publică, centrul polisului.

Amfiteatru = construcție de formă ovală, circulară, folosită pentru spectacolele cu gladiatori, vânători de animale sălbatice și reconstituirea unor bătălii navale.

Anarhie = agitație și stare de dezordine într-un stat, slăbirea autorității centrale și lupte interne.

Antichitate (Epoca Antică) = epocă istorică plasată între Preistorie și Evul Mediu (cca. 3000 î.Hr.-secolul al V-lea d.Hr.).

Arhonte = conducător ales din rândul aristocrației cetății (elitei bogate).

Aristocrație (din limba greacă: *aristos* = „cel bun” și *kratos* = „putere”) = clasă socială privilegiată, care exercită conducerea societății în conformitate cu originea, poziția economică și socială, care a fost moștenită sau dobândită.

Artefact = obiect, produs al activității umane.

Asimilare = proces prin care o populație a preluat limba și cultura altei populații.

Basorelief = lucrare de sculptură cu figuri scoase în relief pe un fond cu care fac corp comun.

Beduin = păstori nomazi din Peninsula Arabiei, Iordania și nordul Africii, a căror principală ocupație este creșterea animalelor (cămile și capre).

Biped = ființă care se deplasează pe două picioare.

Calendar = sistem de împărțire a timpului în ani, luni și zile, bazat pe fenomene astronomice periodice.

Calif = reprezentantul și succesorul lui Mahomed, lider spiritual și politic al musulmanilor.

Capitel = partea de sus a unei coloane.

Cariatidă = statuie reprezentând o femeie, care susține structura unei construcții, asemenea unei coloane.

Castru = clădiri și/sau teren împrejmuit utilizat(e) drept poziție militară defensivă de către romani.

Cavaler (din limba latină: *cavalus* = „cal”) = nobil războinic, îmbrăcat în armură, al cărui nume a provenit de la principalul său mijloc de tracțiune, calul.

Ceramică = tehnică de prelucrare a lutului (argilei) pentru a obține, prin modelare, decorare, uscare sau ardere în cuptor, obiecte diferite (vase, statuete și unelte).

Cetățean = locuitor cu drepturi depline al cetății.

Chirpici = material de construcție modelat sub formă de cărămizi, din lut și paie, uscat la soare.

Chora = zona rurală din afara cetății, pământul fiind divizat între cetățenii polisului.

Cnezat = formă de organizare politică, specifică slavilor și românilor, condusă de un cneaz.

Comedie (din limba greacă: *comos* = „cortegiu vesel”) = operă dramatică al cărei subiect și deznodământ provoacă râsul și care ridiculizează relații sociale și etice, tipuri umane și năravuri.

Colonizare = proces îndelungat și complex de întemeiere de noi așezări pe meleaguri deseori îndepărtate de țara de origine.

Consul = magistrat ales anual de către Senatul roman, cu puteri civile sau militare.

Cronologie = știință auxiliară a istoriei care are ca obiect de studiu stabilirea epocilor și a datelor; succesiune în timp a evenimentelor istorice.

Diadoh = urmaș, moștenitor, nume dat comandanților militari care și-au împărțit între ei imperiul întemeiat de Alexandru al III-lea cel Mare.

Dictator = magistrat roman cu puteri civile și militare excepționale.

Diocезă = mare unitate teritorial-administrativă din Roma Antică, specifică perioadei imperiale.

Democrație (din limba greacă: *demos* = „popor” și *kratos* = „putere”) = formă de organizare și conducere politică în care puterea aparține poporului, care o exercită, în mod direct sau indirect.

Descălecat = termen folosit de cronicari pentru formarea statelor medievale românești; întemeiere.

Dinastie = este formată din conducători (regi, împărați și faraoni) care provin din aceeași familie.

Economie = ansamblul activităților prin care oamenii își procură/produc cele necesare traiului.

Edificiu = clădire publică mare, construcție impunătoare (adăpostind o instituție sau un templu).

Elenism = civilizație care îmbină trăsăturile grecești cu cele orientale, formată ca urmare a întemeierii Imperiului Macedonean.

Epocă istorică = perioadă de timp din istorie marcată prin anumite evenimente importante.

Erezie = sistem de gândire sau credințe contrare sistemului dominant.

Etnogeneza (din limba greacă: *ethnos* = „popor” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unui popor.

Excomunicare = excludere temporară sau definitivă a unui credincios dintr-o comunitate religioasă.

Falangă = formație de infanteriști înarmați cu lănci, dispuși în rânduri compacte și având centrul și una dintre aripi mai întărite.

Faraon = titlu purtat de regii Egiptului Antic.

Filosofie (din limba greacă: *philos* = „dragoste” și *sophia* = „înțelepciune”) = domeniu al cunoașterii care studiază existența și gândirea umană; concepție despre lume și viață.

Gintă = grup de persoane înrudite prin sânge și legate prin comuniunea de cult, nume și interese.

Gladiator (din limba latină: *gladius* = „sabie scurtă”) = luptători, călări sau pedestri, participanți la spectacolele din arenă.

Hanat = formațiune politică, specifică mongolilor și altor populații asiatice, condusă de un han.

Harpon = unealtă în formă de lance prevăzută cu un vârf ascuțit, folosită la vânărea balenelor.

Hegemonie = conducere, dominație, supremație.

Hominizi = oameni primitivi, strămoși ai omului modern.

Imam = la șiiți este un preot cu un caracter mesianic, autorizat să practice reflecția și să interpreteze Legea divină. La suniți este un membru al comunității musulmane care conduce rugăciunea.

Imperiul = stat creat prin cucerirea teritoriilor locuite de alte popoare și condus de un suveran.

Incizare = proces de decorare a unui vas din lut prin crearea unor adâncituri pe suprafața acestuia înainte de ardere.

Izvor istoric (sursă istorică) = mărturie scrisă sau nescrisă (obiect nescris, document și interviu), care permite cunoașterea trecutului istoric.

Legea talionului = constă în justa reciprocitate a crimei și a pedepsei, fiind deseori simbolizată prin expresia „*Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte*”.

Ligă = alianță, uniune.

Magistrat = funcționar public, ales din rândul cetățenilor, prin tragere la sorți sau numire, pentru o perioadă determinată de timp.

Majordom = persoană însărcinată cu administrarea domeniilor regale și a palatului.

Marcă = provincie de frontieră, cu rol de apărare, creată de Carol cel Mare.

Martir = persoană care își sacrifică viața pentru convingerile sale politice și/sau religioase.

Monarh = rege sau împărat, conducător al unui stat (monarhie).

Monogamie = formă de căsătorie în care unui bărbat sau unei femei i se interzice să aibă, în același timp, mai multe soții, respectiv mai mulți soți.

Monoteism = credința într-o singură zeitate, atotputernică.

Moschee = edificiu în care se oficiază serviciul religios la musulmani.

Muezin = preot musulman însărcinat să anunțe din minaret ora rugăciunii.

Mumie = cadavru îmbălsămat și pregătit pentru înhumare, de cele mai multe ori într-un sarcofag.

Navă (sau naos) = încăpere principală a unei biserici, situată între pronaos și cor.

Obște sătească = formă de comunitate umană în care întâlnim proprietatea comună asupra pământului, organizarea colectivă a muncii, conducerea și răspunderea comună.

Odeon = edificiu specific Antichității greco-romane, destinat manifestărilor culturale.

Ofrandă = jertfă adusă unei divinități sau preotului acesteia pe un altar.

Oligarhie (din limba greacă: *oligoí* = „puțini” și *arhíghia* = „autoritate”) = formă de conducere a statului de către un grup restrâns de oameni.

Oraș-stat = formă de organizare politică formată din oraș și teritoriul agricol din jurul său.

Orfevrărie = tehnica prelucrării metalelor prețioase, pentru obținerea de bijuterii și obiecte de artă.

Ostracism = exilarea unei persoane bănuite de trădare, numele fiind scris pe un ciob (ostracon).

Pancrațiu = probă athletică la vechii greci, constând în trântă și pugilat.

Panteon = totalitate a divinităților (unei mitologii) sau ale unei religii politeiste.

Patrician (din limba latină: *pater* = „părinte”, „tată”) = aristocrat roman, deținător al unor mari suprafețe de pământ și a majorității funcțiilor politice și administrative.

Pax Romana (din limba latină: „*Pacea Romană*”) = perioadă de pace, stabilitate, dezvoltare economică, răspândire a culturii și civilizației romane, specifică secolelor I-II d.Hr.

Pergament = piele (de oaie și/sau de vițel) prelucrată special pentru a se putea scrie pe ea.

Pentatlon = probă combinată de atletism, la care participă aceiași sportivi, alcătuită din cinci exerciții diferite (aruncarea discului, luptă, salt, alergări și aruncare cu sulița).

Poligamie = formă de căsătorie în care un bărbat sau o femeie au, în același timp, mai multe soții sau soți și care nu este acceptată în majoritatea statelor lumii.

Politeism = credința în mai mulți zei.

Popor = comunitate umană ai cărei membri au aceeași tradiție culturală.

Primate = ordin de mamifere superioare, omnivore, cu degetul mare opozabil, care trăiesc în arbori și își hrănesc puii cu lapte, cu creierul foarte dezvoltat.

Profet = persoană socotită a fi înzestrată cu darul prezicerii, trimisul divinității pe Pământ.

Pugilat = luptă cu pumnii goi, asemănătoare boxului de azi.

Retică = arta de a vorbi frumos și convingător.

Rudimentar = slab dezvoltat, aflat la începutul dezvoltării sale; primitiv, neevoluat.

Sarcofag = sicriu monumental executat din piatră, bronz, etc. (artistic ornamentat).

Schismă = separare formală a unui grup de credincioși de comunitatea religioasă căreia îi aparține.

Scolastică = metodă de gândire utilizată în universitățile medievale din Europa Occidentală, care a folosit logica în analiza operelor unor autori antici și subordonarea filosofiei față de teologie.

Sculptură = creație artistică realizată prin cioplirea sau modelarea unor materiale dure (piatră, metal, etc.).

Sedentarizare = așezarea definitivă a oamenilor pe un anumit teritoriu.

Semit = membru din grupul de populații din sud-vestul Asiei și nord-vestul Africii, căruia astăzi îi aparțin arabii și evreii.

Senior = un nobil care a deținut în proprietate condiționată un domeniu feudal și a avut vasali.

Societate = totalitatea oamenilor care trăiesc împreună, având între ei anumite relații.

Stelă = mic monument comemorativ sau funerar, în formă de coloană sau de pilastru, alcătuit dintr-un singur bloc de piatră și purtând de obicei inscripții sau sculpturi.

Știință auxiliară = știință ajutătoare, complementară, care contribuie la cunoașterea aprofundată a istoriei.

Tragedie (din limba greacă: *tragos* = „cântecul țapilor”) = operă dramatică a cărei acțiune prezintă personaje înșuflețite de o mare forță pasională, angrenate în conflicte puternice, cu deznodământ nefericit.

Tribun = magistrat cu atribuții militare și civile; reprezentant al plebeilor.

Troc = schimb de produse și/sau obiecte.

Țarat = formațiune politică, specifică slavilor, condusă de un țar.

Vasal = o persoană care a primit de la seniorul său dreptul de folosință asupra unui feud, în schimbul căruia a trebuit să presteze un jurământ de credință și față de care a avut obligații.

Virtute = însușire pozitivă a caracterului unei persoane.

Voievodat = formă de organizare politică, specifică slavilor și românilor, condusă de un voievod.

Zigurat = edificiu construit în Antichitate în Mesopotamia, având forma unei piramide în trepte.